

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

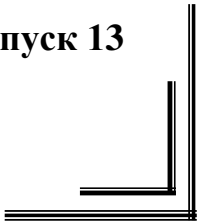

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

2. Давыдов В. В. Возрастная и педагогическая психология : учеб. для студентов пед. ин-тов / В. В. Давыдов, Т. В. Драгунова, Л. Б. Ительсон, А. В. Петровский. – М. : Просвещение, 1979. – 288 с.
3. Захарова А.В. Психология формирования самооценки / А. В. Захарова. – М., 1993. – 165 с.
4. Качинська А. В. Чинники впливу на розвиток самоставлення у підлітковому віці / А. В. Качинська // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2013. – № 8-9. – С. 105–107.
5. Мудрик А. В. Роль социального окружения в формировании личности подростка / А. В. Мудрик. – М. : Знание, 1979. – 39 с.
6. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов на Дону : Феникс, 1997. – 214 с.

УДК 159.923.2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДИНАМІКИ ВПЛИВУ САМОСВІДОМОСТІ НА СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО СЕБЕ ТА СОЦІУМУ

Михайлова Ірина, здобувач ОС «магістр», РДГУ

Керівник: Рудь Г.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри

Гуманізація психології як науки потребує не лише вивчення психічних процесів, явищ та станів людини, а й, шляхом застосування отриманих знань, покращення стану життя як суспільства у цілому, так і окремого індивідуума. Таким чином проблема вивчення самосвідомості особистості є актуальною і як ніколи привертає до себе значну кількість уваги. Адже ніщо не має настільки сильного впливу на якість життя людини, як те, чи здатна вона себе усвідомлювати, свої потреби, інтереси та цінності, і, що є не менш важливим, яке емоційне забарвлення має це усвідомлення: чи подобається власне «Я», чи задоволена своєю поведінкою, зовнішністю, інтелектуальними здібностями тощо, що являє собою афективний компонент самосвідомості [3, с. 111].

Проблеми самосвідомості розглядали як вітчизняні, так і іноземні психологи. У руслі західної психології для опису реальності, що лежить за поняттям «самосвідомість», найбільш часто вживаним є термін «Я-концепція» як сукупність усіх уявлень індивіда про себе (К. Роджерс). Найповніше розкрив поняття «Я-концепції» Девір Майерс. «Елементи вашої Я-концепції – переконання, за допомогою яких ви визначаєте себе, являють собою ваші Я-схеми. Наші Я-схеми – наше сприйняття самих себе як

спортивних, занадто товстих, розумних або яких-небудь ще» [3, с. 51]. Найповніше методологічні основи дослідження самосвідомості в рамках діяльнісного підходу сформулював С. Л. Рубінштейн, підкреслюючи, що особистість як свідомий суб'єкт усвідомлює не тільки навколишнє, а й себе в своїх відносинах з оточуючими. Також питаннями самосвідомості займалися наступні вчені: М.О. Мдивані, А.В. Шишковская, О.В. Лаврова, С.Л. Рубінштейн, А.Н. Леонтьєв, Л. С. Виготський [5, с. 126].

У формування самосвідомості значну роль відіграє мікросоціум. У перші роки життя ставлення до себе базується на словах значущого дорослого, наприклад, дитина, яку мама називає слухняною чи гарною, таким чином себе і сприйматиме, з віком вже те, якою себе усвідомлює людина, впливає на сприйняття її іншими, особливо це помітно при знайомстві з новими людьми [1, с.173]. Чоловіки та жінки, які відчувають позитивні емоції стосовно себе і задоволені собою, зазвичай користуються популярністю, ними цікавляться, вони викликають бажання спілкуватись і пізнавати їх. Алан і Барбара Пізи, досліджуючи мову рухів тіла, виявили, що впевнені у собі люди, які знають рівень власних можливостей і здібностей, демонструють це у своїх жестах, таким чином справляють позитивне враження [4,с.381]. Філіп Зімбардо, після проведення Стенфордського тюремного експерименту, довів значний вплив соціальної ролі, яку ми усвідомлюємо як власну, на те, якими сприймають нас інші: між «охоронцями» та «в'язнями» виникали характерні для звичайних в'язниць конфлікти і сутички, ніби досліджувані вже не бачили один в одному звичайних студентів [2, с.48]. А Емі Кадді довела, що ті, хто проводять співбесіди, надають перевагу тим кандидатам, які були більш впевненими у собі і високо оцінювали власні здібності [6, с. 29]. Отже, неодноразово було доведено, що афективний компонент самосвідомості людини впливає на її взаємодію зі суспільством, та чи можливо, що незадовільне ставлення до себе негативно впливає на мотивацію людини до спілкування? Термін афіліація увів у психологію Генрі Мюррей, і він означає потребу або ж мотивацію у спілкуванні, в емоційному контакті, дружбі і любові [2, с. 120]. Проте є певні групи у сучасному суспільстві, які свідомо обмежили взаємодію з людьми. Наприклад, особи, яких називають «хікікоморі» – це явище вперше виникло у Японії, та на сьогодні є поширене у всьому світі. Хікікоморі – це молоді люди, які ведуть відлюдкуватий спосіб життя, по можливості вони максимально уникають контактів з іншими, навіть зі своїми рідними.

Дослідження було здійснене для виявлення впливу афективного компоненту самосвідомості на мотив спілкування з людьми. У ньому взяли участь учні, віком від 16 до 17 років. Першим завдання було дослідити

афективний компонент самосвідомості респондентів, тобто їх самооцінку. Для цього було використано методику Т. В. Дембо і С. Я. Рубінштейн задля визначення самооцінки. Респондентам пропонувалось оцінити себе за шкалами здоров'я, розумовий розвиток, характер, щастя та краса, для прикладу шкала здоров'я – 1.Найбільш здорові; 2.Дуже здорові; 3.Здорові; 4.Більш-менш здорові; 5.Середнього здоров'я; 6. Більш-менш хворі; 7.Хворі; 8. Дуже хворі; 9 найбільш хворі. Інші шкали відповідно за цим принципом. Було виявлено, що у 12,50% респондентів високий рівень самооцінки, у 83,40% середній і у 4,10% низький. На наступному етапі було використано опитувальник аффіліації А. Мехрабіана. Високий рівень за шкалою «прагнення до людей» у поєднанні з низьким рівнем за шкалою «страх бути відкинутим» отримали 37,5% респондентів. Високий рівень за шкалою «прагнення до людей» у поєднанні з високим рівнем за шкалою «страх бути відкинутим» було виявлено у 54,2% респондентів. Індивід, який має таке поєднання обох мотивів, характеризується сильно вираженим внутрішнім конфліктом між прагненням до людей і їх униканням. Високий рівень розвитку мотиву «страх бути відкинутим» в сукупності з низьким рівнем розвитку мотиву «прагнення до людей» - 8,3% респондентів. Індивід, що володіє таким поєднанням обох мотивів, навпаки, активно уникає контактів з людьми.

У ході аналізу отриманих результатів було виявлено, що у учнів з високим рівнем самооцінки наявний високий рівень за шкалою «прагнення до людей» у поєднанні з низьким рівнем за шкалою «страх бути відкинутим», у той час як у респондента з низьким – високий рівень розвитку мотиву «страх бути відкинутим» в сукупності з низьким рівнем розвитку мотиву «прагнення до людей», що, при глибшому аналізі відповідей, можна припустити, ймовірно відбулось через невпевненість у собі.

Отже, самосвідомість являє собою «ядро особистості» яке регулює її життя. Особливо важливим є її афективний компонент – почуття та емоції, які виникають у людини щодо неї самої: чи вдоволена власною зовнішністю, характером, здібностями тощо. Впевнені у собі, задоволені собою люди з високою самооцінкою, які знають рівень власних можливостей і здібностей, демонструють це у своїх жестах, таким чином справляють позитивне враження на оточення. Також афективний компонент самосвідомості здійснює регулюючий вплив на мотив спілкування. Поведене дослідження продемонструвало, що особистостям з високим рівнем самооцінки притаманне поєднання високого рівня за шкалою «прагнення до людей» з низьким рівнем «страх бути відкинутим», у той час респондент, який невдоволений своєю зовнішністю, характером, розумом та

здоров'ям, має високий рівень «страху бути відкинутим» і низький «прагнення до людей», що, проаналізувавши відповіді до опитувальника аффіліації А. Мехрабіана, можна пояснити невпевненістю у собі.

Список використаної літератури

1. Джемс У. Психологія / У. Джеймс. – Самара, 2000. – 285 с.
2. Клейнман П. Психологія 101: Факти, теорія, статистика, тести й таке інше/ П. Клейнман. – «Книжний клуб «Клуб сімейного дозвілля»», 2016. – 240 ст.
3. Майерс Д. Г. Социальная психология/ Д. Г. Майерс. – СПб.: Питер, 2016. – 800 с.
4. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла/ А. Піз, Б. Піз. – К.:ТОВ «Компанія ОСМА», 2015. – 416с.
5. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості : [навч. посіб.] / Т. М. Титаренко. – 2-е вид. – К. : Каравела, 2013. – 372 с.
6. Dominus, Susan (October 18, 2017). "When the Revolution Came for Amy Cuddy". New York Times. Retrieved October 19,2017. As a young social psychologist, she played by the rules and won big: an influential study, a viral TED talk, a prestigious job at Harvard. Then, suddenly, the rules changed

УДК 316.613.434 - 053.5

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Михайлова Тетяна, здобувач ОС « бакалавр», РДГУ

Керівник: Джеджерера О.В, викладач

Агресивні дії дитини можна спостерігати уже в ранньому віці. У перші роки життя агресія виражається в імпульсивних нападах упертості, супроводжується спалахами злості або люті, кусанням, криком, спричиненими станом дискомфорту, безпорадності. Агресивною такою поведінку можна назвати умовно, адже у дітей немає наміру завдати комусь шкоди. У період кризового розвитку дитини відбувається роздвоєння: дитина провокує конфлікти, може кричати на матір, ламати іграшки зі злості тощо.

Агресивність - це відносно стійкий емоційний стан людини, який виявляється у гніві, злості, роздратованості і є передвісником агресії. Агресивна поведінка викликана цілим рядом чинників: - погіршенням соціальних умов життя дітей; кризою родинного виховання; неувагою

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету